

Ny äktenskapslag?

– Information och bakgrundsmotiv till församlingarna inom
Baptistsamfundet, Metodistkyrkan och Missionskyrkan

Svenska
Missionskyrkan

SVENSKA
BAPTISTSAMFUNDET

Ny äktenskapslag har utretts

I dagarna presenteras Äktenskaps- och partnerskapsutredningen med rubriken *Äktenskap för par med samma kön*. Före justitiekanslern Hans Regner har varit utredare på regeringens uppdrag. Till sitt förfogande har han haft två referensgrupper, en med representanter för trossamfunden och en med företrädare för de politiska partierna samt en expertgrupp.

Huvudfrågan för utredningen har varit om par med samma kön ska kunna ingå äktenskap. En annan fråga har rört formerna för ingående av äktenskap – om det också i fortsättningen ska kunna ske genom trossamfunden eller om äktenskap endast bör få ingås civilt.

Under utredningens gång har ett antal hearings hållits, bl.a. med representanter för trossamfunden i december 2005. Företrädarna för Baptistsamfundet, Metodistkyrkan och Missionskyrkan enade sig då om att framföra gemensamma synpunkter.

Utredning på remiss

Nu går alltså utredningen på remiss. Sveriges Kristna Råd (SKR) arbetar med förslag till ett gemensamt delyttrande kring frågor där kyrkorna är överens. Det kan t.ex. röra sig om fortsatt vigselrätt för trossamfunden samt en rad detaljer om hur detta ska fungera.

I själva huvudfrågan, om äktenskapsbalken och partnerskapslagen ska förenas till en enda lag, kan meningarna skilja sig åt – inte bara mellan de olika kyrkorna, utan också inom dem. Därför kommer de olika kyrkorna att var för sig lämna egna yttranden. Våra tre kyrkosamfund planerar att avge ett gemensamt yttrande utöver det SKR kan komma överens om.

Utmaningar till både samhället och kyrkorna

Redan innan utredningens förslag presenterats har det blivit föremål för debatt, inte minst inom kyrkorna. Utredningen utmanar samhället att pröva sin roll i förhållande till medborgarnas val av samlevnadsformer. Finns det grundläggande värderingar som ska hävdas och få genomslag i det som kan anses höra till privatlivet?

Också kyrkorna utmanas till positionsbestämning, både i relation till samhället och hur man vill se på vigseln som gudstjänsthandling. Inom SKR gjordes 2005 en probleminventering, *Äktenskaps- och vigselfrågor*. Den finns på SKR:s hemsida, www.skr.org/material.

Även om mer än hälften av alla äktenskap idag ingås genom kyrklig vigsel – med olika skäl – är det inte givet att kyrkornas normer är identiska med det som speglas i en lag som ska gälla för alla i samhället.

Kyrkornas främsta roll i detta sammanhang är att fira gudstjänst och förmedla välsignelse över den relation som ingås. Genom historien har detta alltid relaterats till vad som gäller i den omgivande kulturen och i samhället. Att kyrkan har ansvarat för det juridiska utgör en historisk parentes, i Sverige från slutet av 1700-talet (genomslaget av 1734 års lag kom egentligen först i början av 1800-talet). En god sida av detta var att man fick ordning på vad som gällde och skapade skydd för svagare part.

Under enhetskyrkans tid måste alla gifta sig i Svenska kyrkan – och för att få det krävdes att man var döpt och konfirmerad. I slutet av 1860-talet kunde vigselrätt ges till s.k. främmande trossamfund, något som bl.a. Metodistkyrkan utnyttjade. Civilrättslig vigsel blev möjlig i början av 1900-talet, men först med religionsfrihetslagen 1951 fick Baptistsamfundet, Missionsförbundet och andra svenska samfund vigselrätt. Innan dess fick man gifta sig civilt före den kyrkliga vigselakten.

Hålla ihop och hålla isär

När vi ska leva tillsammans i ett samhälle med olika tro och livsåskådningar måste det vara rimligt att man både håller ihop och håller isär vad som är lagstiftarens respektive kyrkornas roll. Samhället bör tillhandahålla ett samhällskontrakt som kan gälla lika för alla, oavsett religion.

Ur kristen synpunkt är det viktigt för allas bästa att hävda jämställdhet i lagstiftningen, skyddet av svagare part, rättvisa förhållanden och att motverka underordning. Vi tror också, att trohet och varaktighet är viktiga värden i alla relationer – särskilt om det finns barn med i bilden. Civilrätten ska omfatta alla. Vad kyrkorna lär och undervisar om utifrån kristen tro är deras egna beslut – liksom hur de vill tillämpa detta i gudstjänstens form.

Frågan om samkönade relationer är kontroversiell både inom och utom kyrkorna. Idag finns två nästan identiska lagar. Partnerskapslagen är så gott som kopierad på äktenskapsbalken när det gäller juridiska konsekvenser. I sak är det alltså samma rättsfigur, men de bär skilda rubriker. Partnerskap kan idag enbart ingås genom civila förrättare, inte genom trossamfunden.

Civilrättsligt giftermål?

Långt mer än hälften av alla vigslar i Sverige sker idag kyrkligt. Sedan länge har vi inom våra kyrkosamfund frågat om inte alla giftermål borde ingås juridiskt inför samhället. Då skulle vigseln i kyrkan renodlat kunna vara en gudstjänsthandling. Så är det i en rad andra länder.

Både från politiska och kristna företrädare har hävdats rimligheten av obligatorisk civilrättslig registrering. En överväldigande majoritet av svenska folket anser dock att man dels bör ha valfrihet att gifta sig civilt eller kyrkligt, dels att detta också ska kunna förenas i en enda handling.

Bedömningen har varit att förutsättningen för obligatoriskt civilrättsligt giftermål är att kyrkorna gemensamt är beredda att avstå från den juridiska delen. Svenska kyrkan, som idag ensam svarar för mer än hälften av alla vigslar, är dock inte beredd att avstå från vigsel med laga verkan. Man hävdar, att vigseln innebär en viktig möjlighet till kontakt vid ett av livets högtidliga vägmarken.

För att tillmötesgå människors önsknings har kyrkorna hittills fullgjort en samhällstjänst utan kostnad. För samhället skulle det medföra stora kostnader att införa obligatoriskt civilrättsligt giftermål.

Utredningsförslaget innebär fortsatt juridisk vigselrätt för trossamfunden och att de *erbjuds* rätt att registrera partnerskap *om de själva så önskar*, men tvingar ingen. Den liturgiska formen överlämnas till varje kyrka att avgöra.

Vigselrätt och vigselplikt

Vigselbehörigheten ses idag från kyrkornas perspektiv som en fri tjänst till samhället för människornas skull, inte en förmån som ska återbetalas med plikt. Sammanblandningen med *plikten att viga* hör enligt vår uppfattning samman med ett statskyrkosystem, där staten ytterst är arbetsgivare för prästerna. För alla fria kyrkor har det varit självklart att *rätt aldrig får blandas ihop med plikt*, en skillnad som också hävdades tydligt i debatten kring religionsfrihetslagen 1951.

Den principen har understrukits från kyrkornas sida, framför allt av två skäl. Det första är *religionsfriheten*. Vigseln är ur kyrkornas synpunkt i första hand en gudstjänst som inte staten kan eller ska reglera. Självklart måste samhället ha garantier för att den juridiska delen fullgörs oklanderligt, något som de olika handböckerna understryker.

Det andra är att vigselplikt skulle kräva *en omöjlig lagreglering*, långt bortom diskussion om samkönade par. Hur skulle den lag skrivas som definierar under vilka situationer plikten ska gälla? Idag vägrar katolska kyrkan att viga frånskilda. Vi andra kan av helt andra skäl ifrågasätta vigsel, t.ex. genom sådant som framkommit i enskild själavård, något som inte kan redovisas offentligt. Vilka andra undantag skulle behöva göras? Vem skulle *rätt* till kyrklig vigsel gälla: formellt medlemskap, dop, praktiserat gudstjänstliv eller för varje svensk...? Hur skulle en vigselvägran kunna överklagas?

Om pliktfrågan skulle komma upp igen är de flesta kyrkors uppfattning att man bör avstå från den juridiska handlingen i kyrkan. Eftersom vigseln sker inom ramen för en gudstjänst måste det vara kyrkornas sak att själva besluta om när, hur, var och med vem man firar gudstjänst.

En gemensam lag – men vad ska den heta?

Den gemensamma hållning vi framfört under utredningens gång är att vi kan tänka oss en gemensam lag för äktenskap och partnerskap, eftersom de båda lagarna idag är praktiskt taget identiska.

Däremot har vi anfört stor tveksamhet att *begreppet äktenskap* ska användas som samlad benämning för olika relationer. Frågan om jämställdhet behöver inte innebära att man utvidgar innehållet i ett tidigare begrepp. Likställdhet innebär inte uniformitet.

Begreppet äktenskap är enligt vår mening redan upptaget som definition på den relation som består av man och kvinna. Om man omdefinierar ett vedertaget begrepp ställer det till bekymmer med hänsyn både till kultur (hela litteraturskatten) och tradition. Det är också tveksamt om det hör till lagstiftarens roll att införa nya definitioner.

Ordet har ur flera kyrkors synpunkt en kristen dimension. För katolska och ortodoxa kyrkor är äktenskapet ett av sakramenten, vi andra kan tala om äktenskapets sakramentala karaktär. Det räcker inte att säga, att kyrkorna själva kan ladda begreppet som de vill – det blir en uppenbar förvirring om lagstiftaren utgår från en annan definition av samma ord.

Mycket skulle vara vunnet om man lagtekniskt kunde använda sig av en neutral term. Ända fram till början av 1970-talet hette lagen giftermålsbalk. Skattemyndigheterna frågar om civilstånd, ogift, gift eller fränskild. Utredningen hänvisar dock till svårigheter i relation till internationell jämförelse, något som kan ifrågasättas.

Vigseln – en kyrklig handling

I ännu högre grad gäller detta termen *vigsel*, som är en genuint kyrklig beteckning. När man i början av 1900-talet skulle lagstifta om att gifta sig borgerligt kom man att kalla detta för ”borgerlig vigsel”. På den tiden fanns helt enkelt inga andra modeller än kyrkans. Också formuläret utformades med den kyrkliga vigseln som förebild.

Naturligtvis påverkas kyrkorna av vilka termer lagstiftningen använder sig av. I en situation där de flesta gifter sig i kyrkan är det på sikt otänkbart att samhället har en definition och kyrkan en annan. För kyrkorna innebär detta en sekularisering av ett kristet begrepp som sanktioneras av lagstiftaren. Den som inte vill gifta sig i kyrkan borde rimligtvis ha invändningar mot att tvingas använda en kyrklig term.

Fler frågor

Utredningen behandlar en rad andra frågor utöver de som tagits upp här. Särslagstiftningen för Svenska kyrkan föreslås upphöra – alla trossamfund ska behandlas lika. Som idag föreslås också i fortsättningen att Kammarkollegiet beviljar vissa trossamfund vigselrätt och utfärdar vigselbehörighet på förslag av trossamfundet. Kamrarrätten kan också, liksom nu, dra in behörigheten och vid upprepat missbruk eller bristande kontroll inom trossamfundet dra in hela trossamfundets behörighet.

Vi ser fram emot en civilrättslag, där samhället och kyrkorna samverkar för att erbjuda en tydlig ram för frivilligt ingångna relationer, där kärleken får chans till fördjupning och omges av ett regelverk för jämställdhet, rättstrygghet och skydd för svagare part. Då växer förutsättningarna för varaktiga relationer i trohet, kärlek och ansvar.

Hur en ny lagstiftning kan komma att se ut efter remissbehandling och en eventuell proposition till riksdagen återstår att se. Vi måste, som kyrkan i alla tider, förhålla oss till det samhälle vi lever i och där söka vägar att erbjuda ett kristet innehåll i människors relationer. Men vi behöver också, oavsett hur samhällets lagar utformas, fördjupa våra samtal om kärlek, trohet och samlevnad utifrån det kristna evangeliet i mötet med människor.

I dagarna presenteras Äktenskaps- och partnerskapsutredningen med rubriken *Äktenskap för par med samma kön*. Nu går utredningen på remiss. Baptistsamfundet, Metodistkyrkan och Missionskyrkan planerar ett gemensamt yttrande utöver det som ges via Sveriges Kristna Råd. I den här foldern ges en förklaring till de tre samfundens gemensamma ställningstagande.

”Vi kan tänka oss en gemensam lag för äktenskap och partnerskap, eftersom de båda lagarna idag är praktiskt taget identiska. Däremot har vi anfört stor tveksamhet att *begreppet äktenskap* ska användas som samlad benämning för olika relationer.”

Kontakt:

Metodistkyrkan i Sverige, 031-733 78 40, info@metodistkyrkan.se

Svenska Baptistsamfundet, 08-564 827 00, baptist@baptist.se

Svenska Missionskyrkan, 08-674 07 00, info@missionskyrkan.se

